

RATNI DNEVNIK MARIJANA GRBCA, ČLANA OKRUŽNOG KOMITETA SKOJ-a ZA OKRUG BUZET

Božo JAKOVLJEVIĆ
Antuna Cerovca-Tonića 2
Buzet

UDK 949.713-2 Buzet »1943.12/1944.09« (093.3)
Stručni članak
Ur. 5. 9. 1990.

Član Okružnog komiteta SKOJ-a za Buzet Marijan Grbac bilježio je dnevnik događaja od kraja prosinca 1943. do 13. rujna 1944. g. U »Dnevnom zapisniku«, koji se ovdje objavljuje, nalazimo autentično svjedočanstvo o svim zbivanjima u kojima je sudjelovao a najviše o sastancima okružnog, kotarskih i općinskih komiteta SKOJ-a, odbora USAOH-a, kursevima i drugim skupovima.

I.

Prema zaključcima Prve oblasne konferencija SKOJ-a za Istru, održane u Račićama 29. prosinca 1943. g., već 2. siječnja 1944. g. Povjereništvo Pokrajinskog Komiteta SKOJ-a za Istru izvijestilo je Pokrajinski Komitet SKOJ-a Hrvatske da su na području Istre osnovana tri okružna komiteta SKOJ-a Buzet, Pazin i Pula.¹ Okružni komitet za Buzet imao je pet članova, a jedan od njih je Marijan Grbac, autor Dnevnog zapisnika, odnosno ratnog dnevnika.

Marijan Grbac je rođen 18. listopada 1919. g. u Prapoćama, općina Buzet. Početkom 1940. g. pozvan je u talijansku vojsku (specijalni bataljon), a kući se vraća poslije kapitulacije Italije. Rujna mjeseca 1943. g. postao je borac 2. istarske partizanske brigade, a do listopadske ofenzive radi u partizanskoj centrali koja se nalazila na Fontani u Buzetu.

Osnivanjem 4. istarske partizanske čete (Kraške) 1. studenog 1943. g. u Brgdugu,² postao je borac ove čete. Ubrzo je upućen na desetodnevni tečaj za rukovodioce organizacije SKOJ-a, a zajedno s drugim članovima osnivao je općinske i kotarske komitete SKOJ-a. Sudjelovao je u pripremanju Prve oblasne konferencije SKOJ-a i bio delegat toga skupa.

¹ Vidi: Mario MIKOLIĆ, *Partijska savjetovanja u Istri u prosincu 1943*, Buzetski zbornik, knjiga 1, Pula 1976, str. 35.

² Vidi: Vinko ŠEPIĆ, *Tri istarske partizanske čete Operativnog štaba za Istru na području općine Buzet osnovane u studenom 1943. g.*, Buzetski zbornik 5, Buzet 1981, str. 11.

Srpnja mjeseca 1944. g. Oblasni komitet SKOJ-a za Istru, zbog neaktivnosti u Okružnom komitetu Buzet mijenja sastav članova Komiteta. Dužnost sekretara preuzela je drugarica SILVA (Štefica Kopitar, udata Štefan), a za članove su postavljeni: Tomažo Dobrić, organizacioni sekretar, Marijan Grbac, zadužen za gospodarsku komisiju, Petar Šuran, đak, zadužen za agit-prop, Neda Franić, đak, blagajnik.

Marijan Grbac je kao član Okružnog komiteta pisao i sačuvao bilješke u desetak notesa i bilježnica.

U jednom notesu veličine 19 x 11 cm pod naslovom Dnevni zapisnik, na 48 stranica, od mjeseca prosinca 1943. g. do 13. rujna 1944. g. zabilježio je svoju aktivnost kao člana Komiteta.

Zapisivao je o svome prisustvovanju na sastancima kotarskih i općinskih odbora USAOH-a i SKOJ-a. U bilješkama navodi kratak sadržaj, najčešće dnevni red i vrijeme održavanja sastanka.

Dnevni zapisnik počinje bilježenjem načina pristupa partizanima, prisustvovanjem Prvoj oblasnoj konferenciji SKOJ-a u Račicama 29. 12. 1943. g. i opisom događaja koji se desio sutradan, 30. prosinca u Blatnoj Vasi.

Zajedno s Karlom (Dragom Buršićem) nalazio se u kući svoje sestre. Upozoren je da su u selo stigli fašisti i da su opkolili kuću u kojoj su se nalazili. Marijan je uspio pobjeći kroz prozor, a Karlo je bježeći bio teško ranjen. Stigao je do Stuparije ali je tamo sutradan umro.

U siječnju i veljači 1944. g. nisu vođene zabilješke, a u ožujku je zapisano samo prisustvovanje sastanku Kotarskog komiteta SKOJ-a za Buzet održanom u Krkužu kraj Roča 29. ožujka 1944. g. Na sastanku su se članovi pripremali za sudjelovanje na Oblasnoj konferenciji USAOH-a zakazanoj i održanoj na Učki 1. travnja 1944. g. Zbog upada neprijateljskih vojnika u Krkuž za vrijeme sastanka, ranjen je, uhvaćen, a zatim umro Milan Sirotić, sekretar Komiteta.

Marijan Grbac je 6. kolovoza prisustvovao Prvoj kotarskoj konferenciji USAOH za kotar Buzet i na njoj govorio o gospodarstvu i sabirnim akcijama.

Na dan paljenja sela na Buzetskom Krasu, 10. kolovoza 1944. g. kaže da je iz daljine vidio dim nad Krasom. Sutradan, 11. kolovoza, zapaljen je i mlin na Minjeri. Treći dan poslije paljenja kraških sela Grbac prolazi kroz zapaljena sela, gleda i bilježi posljedice.

Osim političkog rada u omladinskoj organizaciji Grbac sudjeluje i u akcijama prikupljanja hrane i odjeće za partizane.

Pred kraj rata postao je član Gospodarske komisije u Okružnom NOO-u za Buzet. Zadužen je za izdavanje obveznica prvog narodnog zajma i prikupljanje novca.

Poslije rata organizirao je rad na obnovi popaljenih kuća u selima Krasa. U drugoj polovici 1947. g. u Rijeci je uključen u redakciju »Glasa Istre«, a zatim s redakcijom iz Rijeke odlazi u Pulu. Dopisnik je »Riječkog lista« i »Vjesnika« do 1951. g. Od 1952. do 1971. g. radio je u Rovinju u građevinarstvu, a na tom je radnom mjestu i umirovljen. Danas živi u Rovinju.

Osim u uvodu izdvojenih događaja, kojima je Marijan Grbac prisustvovao, u dnevniku su zapisani i drugi događaji značajni za povijest NOB-a Istre.

Rođen 1919. g., kao dijete osjetio je posljedice okrutne denacionalizacije u Istri. Hrvatska škola koju je pohađao u Prapoćama zatvorena je baš u vrijeme dok je Mari-

jan bio učenik te škole. Hrvatska mladež kao i ostali Hrvati željni čitanja učili su čitajući sačuvane knjige i novine iz vremena austrougarske vladavine. Čitaju se kalendari »Jurina i Franina« i »Danica«. Ako je netko mogao, dolazio je do tiska preko granice, iz Jugoslavije. Marijan Grbac u svojim bilješkama pokazuje koliko je jedan samouki mladić mogao naučiti svoj jezik bez sistematske obuke gramatike i pravopisa.

Djeca bi čitala na paši čuvajući stoku, a nedjelje i praznici bili su vrijeme kada su i odrasli čitali.

Čitalo se navečer kraj vatre ognjišta ili uz petrolejku.

Primjer pisanja Marijana Grbca jedan je od onih koji pokazuje koliko se može postići voljom i upornošću, pa je način na koji je radio imao i prosvjetiteljsku ulogu u sredini u kojoj je djelovao.

Dnevnik Marijana Grbca predstavlja zoran prikaz prilika i atmosfere u kojima se je odvijao ilegalni rad tijekom NOB-a u Istri, pa smatram da ima dovoljno razloga za objavljivanje.

Izvornik »Dnevnog zapisnika« nalazi se kod autora, Marijana Grbca, Rovinj, Careva 27. Tekst je pisan rukom, tintom i čitljiv je. Prema tekstu izvornika nisu u prijepisu vršene intervencije, a objašnjenja se nalaze u bilješkama.

II.

Dnevni zapisnik

Od 10. 3. 1940. godine, do 1943. mjeseca setembra 27. 9 san bil u talijanski vojsci. 27. 9. san došal doma i odmah išal u partizane. Bil san telefonista na centralino na Fontani u - školi. Pripadao sam Štabu II. brigade. Dana 2. 10. su došli njemci, i su nas razjuri. Vojska se potpuno sva raspršila, zatim san bil kod kuće do 15. 11. g. 1943.

15. 11. san išal na politički pukt, da ću proć kurs. Bija san na tom kursu 5 dana. zatim san otišal na teren, tj. u K.K. SKOJ-a Buzet. Bil san u Komitetu, do prvog SKOJ-evskog savjetovanja koje se je održalo u Racima³ dana 29. 12. 1943. Oni isti dan san ušal u Okružni komitet SKOJ-a za Buzet i u čl. KPH.

30. 12. Drugi dan, na večer u Blatni Vasi smo bili napadani u kući moje sestre, od fašisti. Ja san jin bil u rakama, i uspijel san jin pobeći iz ruku u kuću, onda smo bili zakruženi u kući, sada kudaćeš i kamo ćeš, otvorijo san pomalo prozor od zada, i spustil sen se pomalo preko prozora uspijel san se izvući da me nisu opazili.

Zatim je skočil drug Karlo⁴ za mano, kroz isti prozor. Onda su fašisti skočili za njim sa Mitraljezom i puškama, svi pucali za njim, i ga pogodili, ali i pogođen jin nije pao u ruke, još je uspijel pobić, i se zavukao u jedno zemunicu.

Drugi dan san ga našal ujutro, a na večer je poginul.

30. 12. 1943. Son došao na Kras, zatim san radijo na Kotaru Krasu. Poslije san išal opet na Kotaru Buzet.

³ Račice.

⁴ Karlo, Drago Buršić, ranjen 30. prosinca 1943. g. u Blatnoj Vasi. Umro sutradan u Stuparji.

29. 3. 1944. Održali sastanak sa K.K. SKOJ-a za Buzet. Drugi dan smo započeli držat prosvetni sastanak, kod Anete, na Krkuži. Baš na 12 sati opolne, kad se pripremamo za obedvat dotrči jedan Pijonirka kaže bješte is kuće jer idu njemci. U koliko smo iz bjegli iz kuće, već su nam bili za petama, i postavili Mitraljez i sa Puškama otvorili vatru na nas. 3 smo se uspjeli spasit 2 drugarice i 1 drug a jednog druga su pogodili i ranjen jin je pao u ruke Sirotić Milan. Zatim san došav na Kras, ovde se je već pripremalo razne stvari za oblasno konferenciju USHOH-a za Istru, koja se je održala dana 1. 4. 1944. na Učki. U isti dan se je formirala I. Brigada Istarska »Vladimira Gortana«.

2. 4. 1944. Vratim se iz Konfrecencije na teren, stigao san do Prapoć.

3. 4. 1944. Do polne sam čekal drugaricu Mariju⁵ iz Brguca, koja je trebala ici smanom na Motovun, za K.K. SKOJ-a. Poslje polne san stigao do Pašutići i tamo spaval.

4. 4. 1944. San odlazil u Marčaneglo⁶ da pokupin Komitet SKOJ-a. Dobil san tamo tri drugove. A ostalima san poslal pismo, na večer smo raspravili direktive, zatim idemo spavat na Punkt 0/3⁷

5. 4. g 1944. U 6 sati san se digao onda rasporedim drugarima teren, zatim odlazim na Oprtalj, trebali smo do polne doći do Pracijane.⁸ A tamo su nam javili da su njemci u Pracijani, onda smo se povlačili, do 2 sata poslje polne, zatim su nam javili da su otišli, onda smo nastavili put do Opć. Portole.

6. 4. U 7 sati smo se dignuli onda odlazim u selo blizo Zrenja da se informiran kada su imali sastanak. Kaže mi drugarica da su imali u syu vreme 3 puta. Onda smo trebali održat sastanak ali je omladina radila u kampanji.⁹ Čekali smo do večer i smo nastavili do 11 sati na večer.

7. 4. Da ćemo formirat Opć. komitet SKOJ-a ali ta jedinica se nije mogla skupit, već su bili samo par članova, i stimi smo radili i pisali jim kratice, itd. Poslje polne smo imali sastanak sa Opć. komitetom kojega smo sada formirali do 11

8. 4. Jutro se sporazumim sa drugom od K.N.O.O kakova je situacija za ici u Zrenj. Zatim pozoven van is Zrenja, i je dočekamo kod Medic, da nam ona bolje kaže točnije, i zatim je ona došla i nam ispriča situaciju, nato smo zaključili da sutra ćemo doći, zatim odlazimo u Cekine i na večer smo održali miting i po tome diskusija do pol noći.

9. 4. Uskrs imali smo praznik do 3 sata poslje polne. A zatim smo išli držat miting baš smo jih vratili kad su od večerne izlazili tamo smo se zadržali u razgovoru večer kasnije

10. 4. g 1944. Idem na sastanak Opć. N.O.O. do 5 sati poslje polne, zatim odlazim u selo Šorgi, zajedno z drugom komandiroom V.P.S. Pov 10¹⁰ dignut 2 Dizertero iz N.O.V. zadržali smo se do 11 sati večer..

5 Marija Sošić.

6 Marčenigla.

7 Punkt 03 - Motovun.

8 Selo Pračana.

9 Kampanja - polje.

10 VPS-10 - Buje.

11. 4. Ujutro san pisal na operativni štab radi vojske koja se je napala jedan vod sa drugim, poslje krenem preko Mirne na 7 sati dojdem u selo Paladini od tamo san produžil do Ščulci tamo spavan.

12. 4. Sastanak sa K.K. SKOJ-a za Motovun u selo Paladini

13. 4. Idem na K.N.O.O. za Motovun zatim u Marceneglo zatim u Klarići onda proučavan do večere, na večer se održalo sastanak s omladinom do 11 sati navečer.

14. 4. Proučavan »Historijski Govor Tita«, zatim odlazim na Rimnjak iz Rimnjaka do Blatne Vasi.

15. 4. Se prebacin gori na Kras, tamo je sve rastrkano, i zatim jim pomažen izbacit robu iz kuće, jer su ljudi očekivali da će doći bombardirat selo. Pošto su samo 2 dana prije bombardirali Brest i Brgudac, tj. njemački psi.

16. 4. Sastanak O.K. SKOJ-a za Buzet traje i dalje

17. 4. " " " " "

18. 4. " " " " "

19. 4. " " " " "

20. 4. 1944. Sastanak O.K. SKOJ-a za Buzet svrši i se pripremamo za odlazak na savetovanje SKOJ-a.

21. 4. Idemo na savetovanje SKOJ-a u Tupljak i dojdemo tamo na mesto u 5 sati poslje polne. Gladni, tamo nađemo drugove od oblasnog baš kada su jeli, onda uvatimo svaki komad kruha i stime smo se stavili na mjesto.

22. 4. Započelo je savetovanje, politički referat sedal drug Črnja Berto po referatu je bila diskusija cjeli dan.

23. 4. Se daje organizacioni referat i po njemo diskusija i pitanja traje do večere, na večer se, igra kolo i se tanca,¹¹ zatim nekoji su otišli nekoji smo tamo spavali.

24. 4. Idemo is Tupljaka za Vedeš¹² tj. K. Lovran tamo prenoćim.

25. 4. Produžim večer do K. Kastva. ito po noći, isto noć je započela ofenziva na K. Krasu, koja je bila pomrsila situaciju i prekinula sve veze.

26. 4. Sastanak sa K.Komitetom Kastav, za pripremo za Konferenciju.

27. 4. Idemo u Klanu gdje će se održat Konferencija, ali tamo vas narod se nalazijo u šumi jer su bombardirali do polne, su bacili 10 bonbi u selo, tako su razbili 4 kuće.

28. 4. 1944. San išal u bolnicu na bolovanje za 10 dana radi škorbuja¹³ do polne san bil u bolnici. Poslje polne san išal na Konferencijo, koja se je danas održala K. USHOH-a za Kastav.

29. 4. I dalje u bolnici, moje mišljenje je bio da ću imati vremena za proučavat (Ekonomski razvitak društva). Ali nisan mogal vidjeti pitanje, za dobit materijal za čitat.

¹¹ Tancati - plesati.

¹² Selo Vedež.

¹³ Škorbuja - skorbut.

30. 4. Sa bolnicom se preselimo is Klane u Gomalač¹⁴ gdje su bile kasarne talijanske vojske. Taj dan su spalili i uništili Lipu čitavo selo.

1. 5. Spremanje za trko iz Gomanca jer je banda poduzimala brze korake za nami.

2. 5. Ujutro 5 sati smo krenuli iz Gomanca na goli Vrh i došli na 11 sati i tamo smo se namjestili, a zima je bila još tada, a kasarna je sva polupana, koju su njemci polupali.

3. 5. Napred u bolnici na golin Vrh, zatim navečer u 7 sati cjela I. brigada krenemo prema Bistavcu, došli na mjesto u 5 sati jutro, zatim brigada odmah zauzme položaj.

4. 5. U 9 sati započela je borba na vlak i jedan bataljon na Kasurno. Svršilo na 11 sati, onda se povučemo ujedno međutim smo imali jednog ranjenika i smo ga nosili do tog sela, u 7. sati navečer krenemo u selo Koritnica.

5. 5. Odmor o tom selo Koritnica a jas još uvijek u bolnici.

6. 5. U bolnici t.j. u selo Koritnica, Juršići, došli u Šimbilje.

7. 5. Stalno u bolnici, ali kao bolestan već kao bolničar. Na 7 sati navečer smo krenuli, i hodamo do 3 sata poslje polnoći, i dojdemo u selo Šajavci.

8. 5. Stigli u Šajavec, i smo se bacili spavat do polne, međutim »Imao san sanje u Majki potraženi« zatim smo se ustali i idemo kuhat kompir skor, bez soli bez smoka, zatim opet odmor, a odmarali smo na golim daskama ili podu.

9. 5. U 5 sati ujutro pokret, i idemo u selo Strane tj. zgora Postumije¹⁵ bili smo tamo cjeli don i noć, ali nismo mogli dobiti sobu, za postaviti bolnicu, jer Slovenci su ljudi više svojstveni nije kod tih ljudi bilo zavladao jedinstvo.

10. 5. Moramo da se povučemo iz tog sela u šumo tj. u hrib. t.zv. Nanos, jer se je borba vodila u blizini sa našom brigado i sa 30. divizijo slovensko, i jedan bataljon Rusi, ko su napadali na 10 kamiona njemačku, i jih veći broj potukli. U šumi smo si skuhalo kašu bez soli bez imoka i na vodi od snijega, i to je dobro što snosi uzeli muku¹⁶ is Sela. A na večer je prestala, pa smo se povukli u selo spat.

11. 5. I dalje smo u tom selo na odmoru, danas san tražija terence za neke dobiti ljekove, ali jih nisan mogal nač. A vidim u tom selu napisane neprijateljske parole kažen jednom tovarišu, da zašto to drže na zidima kaže da či bi to skinuli da bi jin spalili kuće.

12. 5. I dalje u tom selo " "

13. 5. Na tri sata poslje polnoći krenemo is Strane opet u selo Šajevce, tamo smo se stali sa 30. Divizijo slovensko na 5 sati poslje polne se je održal miting zajedno sa Slovenci usred sela. Zatim pijevački hor Istrijanski, Ruski, i Slovenski, Crnogorski, su pijevali pijesme a jedan od najboljih se je pokazal Istrijanski.

14. 5. U 1 sat poslje polne smo krenuli is Šajavci i smo hodali svu noć, došli u selo Ostružno Brdo iz kojega je »Karlo maslo« prvo prvo borac Slovenski.

15. 5. Smo i dalje u tom selo Ostruzna Brdo.

¹⁴ Gumanac.

¹⁵ Postojna.

¹⁶ Muka - brašno.

16. 5. Smo i dalje u tom selo Ostruzna Brdo.

Krenemo is Brda u selo Pregarje. Večer na 6 sati idemo na akciju, u selo Paolica, gdje su bili belogardijci prije nego smo stupili u selo su pobjegli, zatim smo zauzeli položaj u noći nad veliko često iz Reke u Trst, u blizini Staroda.

17. 5. U 9 sati započela je Akcija na Njemačke kamijone koji su dolazili iz Opatije za Trst. Dotuklo se nekoliko tih Njemci i 4 zarobilo, u polne smo se vratili u Pregarje, i dočeka nas ko boga narod.

18. 5. Po noći je banda izlazila i došla u blizino sela Pregarje ujutro su zapalili 3 sela, kada su to palili naša je Brigada išla na položaj, i počela tući se teškim Bacačima na njih t.j. Zajevošje, Paolica, zatim su pobjegli sa kamijonima u garnizon, zatim došlo jin je pojačanje i su uspjeli se probit u Pregarje, najprije je došla auto Blinda i nas došla u selo, i počela sipat po nama, onda smo bili prisiljeni da se povučemo u Ostrošno Brdo kada dojdemo gori se vidilo ki gori selo Pregarje i Marije. Onda smo tamo večerali, zatim krenemo opet za Pregarje dojdemo u selo već je čitavo selo bilo u vatri, prolazimo kroz selo za ići na Vodice putem 1 sat nam je dugo svijetilo što je strašno gorelo, hodamo čitavo noć.

19. 5. U 7 sati došli smo u Vodice, dočeka nas narod ko boga prolazili kros selo, i idemo u šumo tamo smo odmorili do pred noć. Zatim smo išli spavat u selo na goli pod.

20. 5. Jutro krenemo iz Vodice prema Trsteniku Brigada se razdelila po selima, a jas idem u Prapoće, poslje polne idem u Lanišće slušat radijo, koji nismo imali novosti idu to vreme.

21. 5. Do polne san kod kuće, zatim idem u Lanišće do noći.

22. 5. Idem u Klenošćak u Raspor, Trstenik navečer Prapoće održimo masovni sastanak.

23. 5. Tražim mjesto za centar O,K. SKOJ-a, a poslje 4 sata popodne idem ležati jer stojim slabo.

24. 5. Dopodne san pisal 2 dopisa, zatim zajedno sa Vinkom¹⁷ pišemo izvještaj poslje polne krenem u Podgaće na sastanak SKOJ-a Jedinica na večer smo održali masovni sastanak čitavog sela.

25. 5. Održali sastanak u Prapoće SKOJ-eva Jedinico.

26. 5. Smo išli sa Antico¹⁸ u Trstenik a zatim u Klenošćak tražili mjesto za centar tj. u šumi.

27. 5. Priprema za sastanak OK SKOJ-a

17 Vinko Lambaša, došao u Istru iz Šibenika, sekretar KK SKOJ-a Motovun, umro 1989. godine.

18 Antica Šuran, sekretar Okružnog komiteta SKOJ-a Buzet.

28. 5. Sastanak u Šumi - Školji pod pećinom, Antica, Ilija,¹⁹ Matijom,²⁰ Feliks²¹ Vilim²² i kooptirane Ružica²³ i Kira.²⁴

29. 5. Idalje teče sastanak do noći.

30. 5. Prosvetni sastanak u istom mjestu na kojemu smo proučavali (Sve Slovenstvo) i (Ekonomski razvitak Društva).

31. 5. Otišli smijesta za svom arhivom, do polne sam čekal kola za otpremit hranu do Brguca, zatim smo krenuli je Kira, Ružica i Tomažo²⁵ na stanicu 20,²⁶ prije nego dojdemo doli na cunju su nas pod jurili, onda smo se rastrkali, ja ni ne stignem ono večer na Centar, tek drugo jutro, ono noć san spaval u šumi pod Blatno Vas.

1. 6. Stignem 8 sati na centar, pomognem Radovanu²⁷ dopolne sastavit referat, koji je trebao govorit drugi dan na Kotarski konferenciji AFŽ ispred omladine. Poslje polne smo imali prosvetni sastanak sa K.K. SKOJ-em sve do noći.

2. 6. Udržuje se kotarska konferencija AFŽ trebala se je održat u Račicama i žene su već bile doli u 8 sati, ali tada je započela borba u Zamaskom Dolu, i blizu Juradi su se napali naši i fašisti. Žene se ustaše, i su počele biježat, onda mi skojevci jurimo do njih, zaostavimo, i smo jih zaustavili kod Martinci, i održala se je konferencija vane na otvorenom navečer smo išli ti mlaji u Račice tancat do 1 sata poslje pol noći, zatim smo išli na centar 1.

3. 6. U centro san napisal 1 dopis 2 pisma, i san si napravil oranzacione²⁸ tablice. Kašniji navečer smo pisali referat SKOJ-a i USAOH-a za iznos na kotarskim partijskim savjetovanju koje će se održati samo za Kotar Buzet za par dana.

4. 6. 44. San do polne u centru, poslje polne idem na Bregi iz Bregi u Peničiče na sastanak SKOJ-a jedinica iz Marinci, Pengari i Pod kuk.

5. 6. Sastanak sa Opć. Komitetima od Općine Buzet kod Peničiči

6. 6. Dopolne sastanak sa Partizansko stražo, poslje polne prolazimo kroz opć. Roč navečer idem u Centar za vrijeme sastanka su bacili Veturinu²⁹ u zrak u Raspaldici.

19 Ilija Vuković, član OK SKOJ-a Buzet.

20 Nije moguće utvrditi puno ime i prezime.

21 Feliks Gorski.

22 Vilim Šestan.

23 Ružica Cerovac.

24 Sonja Mlekuš Kira.

25 Tomažo Dobrić.

26 VPS-20 - Buzet.

27 Radovan je došao s područja kotara Lovran i kooptiran je u KK SKOJ-a Buzet. Druge podatke nije bilo moguće utvrditi.

28 Trebalo bi stajati: organizacione.

29 Veturina - motorni vlak.

7. 6. Partijsko savetovanje u Račicama
8. 6. Ujutro idem na centar, iz centra na Prodane, is Prodani u Pašutiće, na Urihe zatim u Martince.
9. 6. Stignem od Martinči, na Prapoće sa drugaricu Ružicu i drugom Slavkom³⁰ član O.K.K.P.H. i Vazmićen³¹
10. 6. Sa drugaricu Ružicu iz Prapoć na Stanicu 1³² iz stanice na komando područja.
11. 6. Do polne u centru odgovaramo na dobljeno pismo zatim ja krenem na Prapoće.
12. 6. Formirali smo Okružno Gospodarsko komisijo i zajedno održali sastanak bilo nas je 11 članova.
13. 6. Dopolne san u Prapoćah gdje smo dovršili sastanak, zatim iden na centar O.K. KPH i OK SKOJ-a i ONOO.
14. 6. U centro se radi i odgovara na pisma, zatim smo se pripremili za sastanak.
15. 6. Sastanak O.K. SKOJ-a prisustvovala je drugarica Šilva³³ i drug Iso.³⁴ Antica, Kiro, Tomažo za prvi put Marija³⁵ Slavica iz Brguca.³⁶
16. 6. Do polne smo ispisali Izvještaj, a poslje smo krenuli na stanico tamo smo dignuli našu poštu. Bilo je tamo 50 zarobljenika koji su radili za švabe u Puli, zatim krenemo u Prapoće.
17. 6. Smo čekali do poslje polne za se prebacit na Buzet, Buje i Motovun išli smo cjelo noć poštu smo trebali biti na 18. Ujutro na Bregi za održat sastanak Okružnog odbora USAOH-a.
18. 6. Ujutro smo došli u Pracijano iz Pracijane na S. Donat od tamo na Brnkale da ćemo održat taj sastanak, došli smo tamo svi mokri, onda smo se presukli i osušili drugovi nam nisu svi došli, onda smo odgodili sastanak.
19. 6. Na centru Kotarskim ja i Antica crtam tablice Organizacijone za Kotarske Komitete.
20. 6. Sastanak sa Kotarskim K. SKOJ-a na večer smo išli na Vrh. U Tanac, taj dan se je održala Kotarska konferencija AFŽ za Motovun.
21. 6. Savetovanje svih Opć. organizacija za Kotar Buzet u Klarići gdje se je raspravljalo pitanje žetve i sakrivanje žita da se ne koristi neprijatelj.
22. 6. Formiranje Kotarske gospodarske komisije i zajedno sastanak.
23. 6. Išal sam na Veli Mlun da otpremim Hranu na Kras.
24. 6. San se vratija na opć. Buzet ovdje u Martinci san održal politički čas sa Vojskom.

³⁰ Slavko Blašković.

³¹ Nije moguće utvrditi puno ime i prezime.

³² VPS-1 - Planik.

³³ Štefica Kopitar Silva.

³⁴ Ivan Jukić Iso.

³⁵ Nije moguće utvrditi puno ime i prezime.

³⁶ Slavica Brajković.

25. 6. Smo u centru pisali referat i zatim smo crtali tablice za K.K. SKOJ-a i poslali jih.

26. 6. Trka celi dan uopće se nije moglo raditi na terenu.

27. 6. Isto tako jedino san održao polt. čas sa 2. četa od Odreda

28. 6. Išao na Podrebar, a smo se sretili fašiste i drugarice su mi se izgubile sa kojima sam trebao održati opć. Komitetom Buzetske općine sastanak.

29. 6. Idem Podrebar i tamo sam pomagao žeti pšenicu. Na večer se prebacimo na Salež,³⁷ došli tamo 2 sata poslje pol noći. Digle se 3 drugarice od selai mi smo 3 ostali Marija, Marica³⁸ i Antica, i smo jin održali miting, zatim san držao stražo.

30. 6. Sastanak Okružnog odbora USAOH-a za Buzet na Saležu

1. 7. Se vratim na Podrebar i pomažen žeti celi dan.

2. 7. Sastanak sa sekretarima svih K.K. SKOJ-a na Pračijani ali nisu došli svi i zato smo išli žeti čenicu.

3. 7. Sastanak sa K.K. SKOJ-a Buzet u Jezeru prisutan Vladlen³⁹

4. 7. smo trebali držati sastanak sa Komisijom Okružnom ali pošto nisu došli svi dugovi nismo održali sastanak, već na 4. sata smo išli na Vrh na konferenciju USAOH-a za Motovun.

5. 7. Opet do polne jih čekamo za sastanak a nema jih, zatim idemo na teren to jes ja i Žiković⁴⁰ idemo riješiti jednu stvar sa odborima vos u Rimjaku, nato su zapucali naši na Račiškom Bregu na švabe koji su već počeli paliti kuće. A mi smo počeli da biježimo pošto nismo znali da su i naši preko Bregi na Podrebar, tamo smo išli žeti čenicu⁴¹ sve do noći.

6. 7. Idalje žanjemo kod istih cjeli dan smo se hranili.

7. 7. Iden Kotar Buzet koji me je čekalo jedno pismo tj. za sastanak gospodarskog odijela, onda smo javili drugovima, zatim smo išli ja i Gaspuron⁴² u Jurade na Štab odreda, zatim smo išli na Klariće Slavkon i Rupenu.

8. 7. Smo održali sastanak bijo je i drug Raspor⁴⁴ a ostali nisu došli, već smo samo nove direktive prodiskutirali zatim smo donesli zaključak za žetvu u Ciriteži, smo išli na centar Kotara i organizirali za poč po noći žet i vozit ča.⁴⁵

37 Salež.

38 Nije moguće utvrditi puno ime i prezime.

39 Ljubo Drndić Vladlen.

40 Nije moguće utvrditi puno ime.

41 Čenica - pšenica.

42 Ivan Gašparović Vanjka.

43 Rupena, trgovac, kooptiran u Okružni NOO za Buzet na sjednici Oblasnog NOO-a za Istru održanoj od 23. do 26. lipnja 1944. (Usporedi: Dražen VLAHOV, *Okružni narodnooslobodilački odbor za Buzet*, Buzetski zbornik, knjiga 1, Pula 1976, str. 66).

44 Anton Raspor Španjolac.

45 Vozit ča - odvesti.

9. 7. Do polne smo u tom centru pišen više pisma ča se tiče Gospodarstva, i dopisi. Poslje polne iden u podrebar po robu i se presvučen. A kišilo je, strašno, zatim sen išal na Bregi smano je išla drugarica Ana⁴⁶ i Stanka.⁴⁷ Produžin na Prodane čekan kurire koji su došli u 11 sati na večer, i onda smo išli na Kras.

10. 7. 5 sati u jutro dođen kući i ostajen kod kuće za se presvući i da uredim sa konjadam⁴⁸ Anđelon da li će doći sa ženo knam.

11. 7. Iden na centar, u Lanišće san dobil Slavico, onda smo zajedno išli na centar odgovaramo na pisma.

12. 7. Priprema za sastanak.

13. 7. Se održi sastanak ali je bija loš sastanak nismo imali točnih podataka nije-dan su nas drugovi kritikali tj. Niko⁴⁹ i Vladen. moje mišljenje je bilo, da je pravilno da nas kritikuju pošto je bilo sramotna da ne rukovodimo s omladino.

14. 7. I dalje sastanak, na večer smo ispisali svaki svoj izveštaj saki po svom sektoru po kojemo je zadužen.

15. 7. U jutro smo se dignuli, i otišli is Centra u 4 sata u Trstenik na Partijsko okružno savetovanje, došli smo tamo 8 sati. Započelo je u 9 sati i trajalo je do pol noći.

16. 7. U 9 sati započne ta konferencija i traja do 8 sati na večer. A zatim pošto su bili drugovi umorni, se je dalo zabavni dio koji je izgledao kao da je već nova država na mjesti, zatim tanac i pijesma, ali pošto nas je bilo previše nismo mogli se niti ukrenuti se, traja do pola noći.

17. 7. Nastavlja se odgovor na pitanja postavna prvi dan trajalo je do 1 sat poslje polne, zatim diletanska oblasna grupa ulazi u šalo i počeli svirat, tancat. A delegati su otišli hitno svaki po svom poslo. A i ja iden zajedno sa Tomažon na Prapoče tamo smo jeli a zatim smo otišli na stanicu br. 20.

18. 7. U 4 sati smo došli na V.P.S. 20. onda smo spavali do 10 sati. A zatim san prolazil na Klariće. Vrh, idem na kotar došao san doli, ot komiteta SKOJ-a Ja san u centru pisal i na večer došle su drugarice Mira⁵⁰ i Nada.⁵¹ Onda smo otišli u Luskiće spavat, gdje smo trebali održat sastanak.

19. 7. San drugove poslav drugove na teren da bi čim bolje pripremili drugarice za na Konferenciju, pošto da smo mi održali sastanak, bi izgubili više drugarica. A i ja san išal na teren zajedno s drugon Vinkon, pripremajo se većina drugaric, ali jedne kažu da jih je strah ići.

20. 7. Sam imal u mislo da iden u Centar da na mašino omnožin Brozuro⁵² (Ekonomski razvitak Društva) ali pošto je drug tajnik pisao nisan mogao, već san proučaval i čital III zasjedanje Zavnoha. A zatim smo skupili misli da dojdemo zaključka kako ćemo poč dignut onih 40 komada stoke pod Motovun od jednoga

46 Ana je s područja Kastavštine, a bila je zadužena za rad u AFŽ-u. Kasnije se udala za Pjerina. Druge podatke nije bilo moguće utvrditi.

47 Stanka Drašćić iz Sv. Martina.

48 Konjada - svastika.

49 Nije moguće utvrditi puno ime i prezime.

50 Mira je došla na Bužeštinu iz Zameta. Druge podatke nije bilo moguće utvrditi.

51 Nada Salopek, došla iz Sušaka.

52 Trebalo bi stajati: brošuru.

bogataša, ali prija svega treba uvatit vezu sa kolonom. Jer inače nije moguće doć do njih.

21. 7. Iden na Štab I. Partizanskog odreda Učka da se dogovorim sa drugom komesaron za osiguravanje na prugi koje trebamo prebacit 85 kvintali hrane a i stime će se prebacit drugarice koje ido na konferenciju oblasno AFŽ. Međutim njega nije bilo već samo komandant Odreda. Ali posta je novi nima pregleda u tom odredu sam moral čekat Komesara. U to vrijeme san pružal pomoć drugu sekretaru SKOJ-a u Odredu, radili smo večer do kasnije snim, dali dobru večeru, i zbilja su videli da se interesiramo za jin pomoć u radu i na prosveti na polju stičemo autoritet.

22. 7. Iden iz Senja na Kotarski centar Buzet prolazimo na stanicu 20. Ostavija san se malo pa gledan kako izviješene zidne novine. Zatim se dijeli pošta za odlazak Komandir sprema kurir za odlazak, zbilja se vidi kako to već funkcijonira ta novi naš aparat. Zatim zamislim Ma to je već država koji se može pisati dopišivat ide pošta u svaki kut. Ili kako je to bilo pred malo mjeseci nazat kada smo Polit. radnici tek probijali po selima, morali da služimo za politički rad za Vojsko za zendara za vatat izdajice itd. Došao san na Kotar zamnon stigno 3 drugovi koji kaže da li znate da su naši kuriri 2 pali s jutra na Cunju tada mi je postalo teplo crce. A zatim smo pisali seoskim NOO za de pobrinu za jin napravit kase.⁵³

23. 7. Došal je drug Pročelnik Kotarske komisije se uvatimo i se sporazumimo u ekonomskim granama. A zatim idem na stanicu 20. tamo mi kaže da me je tražila jedna drugarica a to je bila moja sestra koja stanuje pod Buzet, a samo kad je ja tražin je nema. A ona je otišla na Marcanesko polje. Idem ja tamo prolazin na Klariće Medveje i u polje, tamo je najden i se zagrlimo, pošto se nismo vidili od I. Ofenzive tako mi je bilo drago meni koliko njoj da smo se našli, za malo vremena je otišla, onda san je pratil na Vrh. Uredil šnon da će više te robe dobit za nas partizani od fašisti, koji stalno nude onu robu koju plačkajo po selima.

24. 7. Krenem iz Vrha sa drugom Vinkon Lambaža sekre. K. Motovun do na Senj gdje smo se trebali naći sa drugom Gasparon koji smo trebali dogovorit u prebacivanju nafte za vršenje žita, gdje smo pripremili mašino. Dugu putem smo diskutirali u napadu na SSSR. 1941. kako su njemci napali. Drug Vinko je otišal po meso putem drugih poslova, a ja čekam drugarice Nadu i Miru koje su trebale doći is konferencije za održat sastanak. Zatim idem na centar Kotara 1. i san jim govoril drugu tajniku i 3 članovi komisije, da je to kod njih škandal, da su u najbogatijin kraju gdje ima hrane, i da gladuju više nego na Krasu gdje nima hrane i da je iscrpljeno već sve od naroda, koji daje već toliko vreme. Ja sam zapravo bil gladan više nego igdje drugdje.

25. 7. U jutro dolazi jedna vijest da su zatvorili jedan obitelj od druga koji je išal na oblasno konferenco AFŽ. Nato san odmah poslavl dali u Zamaski dol druga Vinka da se zaustavi tog druga i još 3. da ne idu u mesto Motovun jer ako bi bili išli bi zatvorili jih pa možda i streljali i drugovi su se zaustavili. Zatim dođu radijo vijesti, da je pala piza, Marina di piza na Ruskom frontu gdje su napredovali toliko i ubili 30.000 njemci. 15.500 zarobili i mnogo drugoh materiala. Čula se da su bombardirali Njemačko gdje su pustili 2.500 Tonelata bombi, u Francuskoj odbili 2 Divizije koje su došle iz mora mediterana tj. Divizije Korvate. Prema tim uspijesima Narod je bija oduševljen. Zatim dolazi drug okr. referent prosvete Anton Kastavac⁵⁴ isto na centar

⁵³ Kase - ljesovi.

⁵⁴ Antun Host, referent za prosvjetu Okružnog NOO-a za Buzet.

Kotarski i nam priča malo kako je bilo na oblasnoj konferenciji AFŽ. Uspjesi iz nad. svakog učekivanja. 8000 hiljada žena da je bilo nato smo bili i mi oduševljeni kada je dobro uspijela. Ali žao mi je bilo da nisam bil i ja.

26. 7. U jutro idem iz Senja prema Luskićem gdje smo trebali održat sastanak sa K.K. SKOJ-a. Ali posto nije bilo još drugaric iz Konferencije smo do plne, gdje smo sa drugom sekretarom proučavali: Kardeljev članak, zatim dolazile su drugarice smo jih pustili da malo odmore, i da nam pričaju kako je bilo na Konferenciji AFŽ oblasnoj. Zatim smo nastavili sastanak do noći smo pretresli pulitičku situaciju, u zelenoj šumi. Na večer išli smo na Senj za spavat prije toga seli smose vane gdje smo pjesmo zaorili a drugirice is sela i deca: »ma ko to pijeja joj ma je lepo« zatim idemo u seno ali nismo mogli zaspat pošto su nas dizale buhe u zrak koliko jih je bilo.

27. 7. Jutro nastavimo sastanak sa K. SKOJ-a Motovun isto u šumi, ali za doručak nismo imali ništa, idemo do polne ali 2 drugarice Nada i Mira su bile malo mrtve, pošto su bile glade dok drug Vinko i ja smo se držali za jim pokazat primjeron da je treba prozret a mislil san da kada dolazi točka kritika pa ćemo lupit po tome dovršili smo sastanak na 5 sati poslje polne. Drugovi su ostru kriko u svemu da su se našli slabo pošto se nisu nadali toga nego još uvijek misle da ćemo se igrat nisu imali pregleda u ničemu. Zatim odlazimo na teren pošto večere nebi bili dobili i nisu imali drugovi ništa da kuhaju. Ja prolazim na Vrh i prolazimo kroz štab bataljona gdje su baš imali gotovo večeru tj. drug Ivo Škvar komesar bataljona me zove: »Marijo godimi pomat«⁵⁵ iden baš san potreban. Fino sanse oskrbil zatim idem Klariće dje smo imali da se pokupimo za sastanak.

28. 7. U 9 sati smo trebali započēt sastanak okružne komisije. Međutim dojdu švabe iz Buzeta na Klariće a mi smo još spavali digne nas straža u 5 sati u jutro onda jih malo gledamo, evoti drugi ispod Klarići, onda mi se povučemo prema Medvejem, dug puten čuje se kamijone iznad Račiška Brega. Zatim nastavimo još brži bjeh prema Juradima zabijemo se u šumo, i gledamo koju će selo banda zapalit. E počelo je palit selo Vrh gdje su zapalili 3 kuće dok po selu opljačkali nekoliko volova, prasci, robe i 5 drugaric silovali. Dok drugim selima nisu palili niti palili. U lugo su uvatili jednog druga gdje bimo bili pali i mi da nisu drugovi šlušali meni. Došli isto iz Kašćerge zdolom na koliće i kroz luh zgorom na Šćulcc pa na Vrh. Zatim ja i Slavko i Gaspar, smo i Rupena išli u luh, gdje smo celi dan šetali po njemu do 5 sati po polne zatim smo išli na Senj iz Senja na Vrh. Smo malo poslušili kakav moral ima narod poslje terora i pljačke koju su jin zločinci napravili. Narod je ostao i dalje sa visokim moralom i držal se dobro. Zatim išli smo na Groblje vidit grop od drugu kojega su ubiliu jutra. Zatim idemo u Klariće spavat.

29. 7. Smo imali sastanak sa Okružno komisijo, gdje smo raspravljali pitanje, za široku kampanju u sabirnoj akciji. Drug je Stanko⁵⁶ od O.K. KPH iznesao pult. Situacija zatim smo diskutirali mi ostali članovi, po svemu na tom sastanak. Bili smo bez hrane do 3 sate poslje polne ali tada smo si nadoknadili, sa hranom koji je došla iz Juradi. Zatim drugovi na večer su otišli na teren dok ja ostajen tamo, pošto san dal konjadu da mi napravi cipele. Baš danas su kazali da su zapalili nešto na Krasi t.j. selo Raspor a ja nis toga vidil pošto san bil u kući na sastanku, spavan tamo zajedno sa V.PS.20 koja se je nalazila izvan sijedišta ona 2 dana.

⁵⁵ Vjerojatno: »Marijo dođi mi pomoći«.

⁵⁶ Stanko Počekaj.

30. 7. Is Klarići san išal na centar Kotarskog NOO Buzet u Martici gdje san imal da organiziran za napraviti za sabirne a kave za svako selo jednoga, i za članove kotarske komisije po jednoga, mislil sam to da bim ja to uredil na lepše i da bi naš Kotar uspio sabrat najviše te hrane, ali mislil san to da nećemo uspjet pošto je taj K. Buzet jedan od najgorih, najviše pod kontrolu neprijatelja ima 3 garnizona tj. Roč, Buzet, Nugla i patrole po prugi. U to vreme sami članovi Kotara i stražar to sve labavo gledajo jedan na drugoga koji će radit. Gladuju sve zbog toga što nisu sposobni organizatori. Ji Stanko Presijednik nije odlučan drug i niti konkretan.

31. 7. Sazvan je sastanak K. Gosp. Komisija gdje sam imal da prenesen na njih nove direktive gdje trebamo iz vršiti sabirno akciju široku kampanju od 1/8 do 20/8. I tu smo raspravili pitanje te kampanje. U tome bile su i drugarice is Komiteta za dat najveću pomoć u političkim smislu pošto ostali članovi Komisije su slabo upoznati sa našim stvari u opće. I san drugovima konkretno raspodelil rad, i razjasnil jin sve po lako da mogu razumit u ćemo se to radi. I sam bil uvjeren da će drugovi radit i su pokazali volju. Međutim se čulo da je došla vojska na Kotar Motovun onde u blizini. Vidlo se narod oduševljen pa i mi.

1. 8. 1944. Iz Dobrovice san išal sa Tomažon na Brnkale gdje smo našli drugarice članice Opć. K. ŠKOJ-a. Zatim su se oni ostavili, a ja sam išal na Bregi gdje me je čekal pak pulorira⁵⁷ i nešto drugo koje mi je poslala sestra Marija. Zatim idem pod Rebar,⁵⁸ dugo putem vidin da ljudi svi skuha kokoši pa sam pital zašto je to, mi kažo da je stari običaj kao danas kuhat makarone kokoše i piti vino crno. Zatim mi kaže drugarica mama od Marice da neka čekam malo da mi dat obet. Međutim dolazi drugarica Anka, Nina⁵⁹ i drug Pijerin⁶⁰ gdje smo si 4 obedvali, a zatim otišli na Veli Mlun baš u polne gdje je bilo toplo za zgoron ono stran dojdemo u selo, uhladimo se zatim nas je pozvala drugarica na obet, išli i najeli smo se, pili zatim idem drugu Drageto sedemo se u kuću, zatim počme drugarica ovređivat⁶¹ naš pokret, ali to zbog Pijerina. Koji je došal sa ženom t.j. sa drugaricu Ankicu, a imal je 5. g. drugarico, ona je teta da se izrazi prema njemu, ali se nije znala izraziti, zatim san skočil na nju da nesmije tako govoriti. Onda se je ostavila, a dalje nastalo je pobuna celi dan. A na večer smo sam održal Miting u cilju sabirne akcije zatim smo išli spavat u šumo. Ja, Pijerin, Anka, Nina.

2. 8. Idemo na Mali Mlun sa drugaricu Anku da ćemo održat miting na večer za tu sabirnu akciju. Ali pošto su drugovi imali u zadatku da idu na akciju, zatim ja i drugarica smo išli u Žonte, međutim smo bili zalutali u jednu grdino⁶² dje nismo mogli napred, već smo se vratili natrah, i struge strane smo išli doli. Dođemo doli na rieku koja je bila toplá voda i san se ukupal, zatim idem u selo Opatija pital malo vode, počnem sa drugom diskutirat, zatim idem u selo Zonti tako smo pitali jednog druga de je predsjeđnik sel. N.O.O. Ali nije htijo kazat pošto nas nije poznal, onda san mu pokazal propusnicu, tada nam je kazao i me počeo pitat za sve događaje u svijetu i smo počeli diskutirat i sam mu sve razjasnil, a nato je došlo još drugova i drugaric, pa pozvali smo sve mlado i staru i smo održali miting do pol noći. Ljudi misle da će In-

57 Tako u izvorniku.

58 Podrebar.

59 Nije moguće utvrditi puno ime i prezime.

60 Vidi bilješku 46.

61 Ovređivati, vjerojatno treba: vrijedati.

62 Grdino - šikara.

glezi imat Italijo kada su je oslobodili, ni jim poznata Atlanska povelja niti Šubašićeva vlada, kao ni III zasjedanje Zavnoha. Po svemu tome smo ljudima govorili zatim idemo spavat u šumu malo kašniji, počime pucat na prugi između Rakitovca i Buzeta. A to su bili naši II Istarska brigada koja je usput razminala i prebacila 7 kilomet. pruge. A fašisti su počeli pucat iz Buzeta pa čak su izlazili van, a naši borci s mitraljezima njih terali do narodnog doma na Fontani. zatim u 3 sate po pol noći se povukli na Šalež, Škuljare, Sovinjak.

3. 8. Idem u Žonte na ručak zatim dolazi kurir Marijo⁶³ iz Cunja sa pismom hitnim da treba Stanko sekretar Organizacijonu stanje AFŽ od Kotara. Zatim sam išal zajedno s njim preko ali toplina je bila da smo svi mokri došli od znoja na Mlun ostavili smo se malo tamo kod Brkići, a našli smo u toj kući nesreću, gdje si je omladinka svenula nogu je pala iz krušve, dali su nam malo vina. zatim produžimo na podrebar dok smo došli do kuć, opet svi mokri, smo se malo ostavili i ogladili, dala nam je mama od Marice par čaš vina i zatim produžimo na Bregi do gori treća šudada,⁶⁴ tamo najdem druga iz Strane čl. Kotarske komisije, mi kaže da ako iden na V.P.S. 20 da ću vidit sestro Jelku da je s Okružno zabavno družino, idem tamo i sun je našal i mnogo drugih drugova poznatih gdje su učili vane u hladu, a strumente su imali u bunkeru. Ljudi su govorili da ča te idu okoli samo za svirat i tancat. Zatim idemo ja i Tomažo u 10 sati na večer, u Bobrovice za spavat tamo, došli smo tamo i našli drugove i drugarice koji leže na ravnici lepa je bila noć mjesečina puna svijetila je ko da je po danu. Počeli smo pijeat do pola noći, međutim dojde civil od onih kuć i kaže: »Ne pijevajte pošto bi mogla banda čut jeste li videli da su ovde doli bacili Raketu«. A nije bila Rak. već je bila zvjezda koja je pomrknula. Zatim počnu mine na prugi od naših borci gdje su prugo bacali u zrak, i pučnjava kod Nugle. Mi to malo vremena slušamo oduševljeni da to rade naši. Bilo je već prošlo pol noći. Išli smo spavat na stalicu zdola kuć.

4.8. U jutro san na centru pisal referat za govorit na konferenciji USAOH-a ispred Okružne gosp. komisije a zatim sam zajedno sa drugaricu Maricu pisal njezin referat organizaciji. Međutim je došla vojska simo kmartincima,⁶⁵ narod je istekal van da gleda ta omladinski bataljon Olge Ban je zastavo na 6 sati su se spremali na akciju prema Roču.

5. 8. Išao san u Blatno Vas da se presvučen pošto se nisan mogal više trpit bio san zamazan tamo mi sestra Roža oprala robu i ušila mi košulju. U to vreme iden u Kuhare i tražim drugaricu Bertu da vidim kako ide posao sabirne akcije, u to vreme započelo je pucat preko Osličić s mitraljezon, gdje su naši bili napadeni od Njemci i tri su ostali mrtvi a nekoliko ranjenih.

Zatim san išal sa Bertu⁶⁶ u Vas Blatno na obet. Ali stari Martinić⁶⁷ kada vidi da ja mitro⁶⁸ položim natla, mi kaže odnesi to van pošto ako dojdu čemi zapalit kućo. Ti

⁶³ Nije moguće utvrditi puno ime i prezime.

⁶⁴ Šudada - znojenje.

⁶⁵ Trebalo bi: k Martincima.

⁶⁶ Nije moguće utvrditi puno ime i prezime.

⁶⁷ Nije moguće utvrditi ime osobe.

⁶⁸ Mitra - automat.

znaš kako si bil oni put napaden u toj kući gdje su je teli zapalit, a da su našli nutra ča takoviga pogotovo bi je bili zapalili. Zatim iden na Kotar, prolazimo na Kotle, ljudi makinjajo i traže ulje za te mašin to moran da jas tim seljacima nabavin pošto je to dužnost Komisije gosp. iz centra odmah službeno javin na K. Motovun. Na tim centru našao san drugo Pernića⁶⁹ kao pročelnik komisije kotarske, gdje bi trebao biti svaki don na terenu. Nato san bil Ježan⁷⁰ i san drugo upomenu. Zatimsam pomagal drugovima Berti, Marici, Radovanu,⁷¹ Tomažu, pisat referate za konferenciju pisali smo do 2. sata poslje pol noći.

6. 8. Na 7 sati smo jeli u 3 jedan pijat guleša ja Tomažo, Radovan, zatim idem na Jurade svi tri na Konferenciju. Dođemo tamo još je bilo sve za sredit, i okitit sa parolama. E mi odmah na posao pošto drugovi i drugarice nisu bili sposobni da organiziraju ili da izvrše to dužnost. Prije Konferencije Okružna kazališna družina je završala je par komada gdje je bilo oduševljenje Omladine a uopće naroda zatim smo započeli komfere. sa pijesmom Hei Slaveni, zatim počas palim drugovima i posmrtni marš zatim su započeli govornici od Narodne vlasti pa napred. Partija AFŽ Po vojski, to je trajalo od 10 sati do polne pa odmor. Izlazim nađem sestru Marija i Jelka, a oni me vide, zamislet kakov je bio to dan veliki za nas troje. A naročito za sve ostale koji su manifestirala taj dan to jes omladina Buzet koja po prvi put oko svoje organizacije okupljena. I pod hrvackim zastavama, čuju govor za svoje lične interese i na hrvatskom jeziku za kojem smo uvijek težili. Taj je dan pokušavala 3 puta da se probije na onu područje gdje smo mi imali komf. ali jin nije uspijelo pošto je naša vojska već bila čvrsta i močna. Talijanski bataljon nam je držav osiguranje mjesta kada smo svršili idem sa sestru i Dančičku⁷² do pod Rimjak zatim su se one udelile, išle na brnkale. A ja u Račice, gdje su već svi drugovi bili išli na tancat. usput mi govori Dančička da bi volila izlazit van od S. Ivana, i da ako bin je mogal ja ča god naučit da bi i ona počela organizrat tamo gdje ne možemo mi drugovi jer je stalno tamo neprijatelj. Dobro dođi pa ja ja ču ti više toga kazat. Tancalo se do 1 sat po pol noći, zatim idemo na spavanje u Martince.

7. 8. Nalazin se kod Martinci na centru, i delamo račun od hrane što su darovale omladinke na konferenciji i odredimo poštime⁷³ za va bolnicu, zatim pošaljen druga u Blatno vas da otprema to hranu za prebacit gori na Kras. Poslje polne idem sa drugom Radovanom da idemo u selo Prodane držat miting u smislu sabirne akcije a i druga Stanka šaljem i drugaricu Maricu u selo Urihi da drže miting, u istim smislu. Međutim počela se vodit borba oko Draguča I Bat. od II Brigade i to samo ena četa naša, a njih 200 i su jih naši potjerali ali borba je dugo trajala sve poslje pol n. A narod se je osjetijo sigur pošto je bila Brigada u blizini. Isti dan su na kamaenih vrati ubili Dea od Štefana Borgi kojega su prisilili njemci da ide šnjima iz Buzeta do S. Stjepana da ido popraviti central struje, međutim naši su jih čekali i raspali 6 jih ostalo na polju bojišta i 2 pobešli sa biciklima. Ja i Radovan smo spavali kod Prodani na otvorenim sa drugovima od III omladinskog Bataljona koji su se nalazili tamo u tim selo.

⁶⁹ Nije moguće utvrditi ime osobe.

⁷⁰ Ježan - ljut.

⁷¹ Nije moguće utvrditi puno ime i prezime.

⁷² Nije moguće utvrditi ime osobe.

⁷³ Poštin - poštar.

8. 8. Dižemo se u zoru već se čuje glazba od II Istarske Brigade u selo Martinci. A ja i drug Radovan smo spavali kod Prodani sa III. Omladinskim bataljonom dojedemo u Martinci i sa drugovima od štaba Brigade razgovaramo, dugi čas.

Zatim rešimo, pitanje hrane koja treba da ide u bolnicu. Zatim mislim na Pročelnika Kotarske gosp. komisije koji bi trebao radit na terenu sa drugovima a ne radi već samo sabotira pokret. Kašnije dolazi javljeno da je nekoliko kamijona neprijateljskih prolazilo kroz Buzet i na Roč, gdje su se rastovarili i išli na Kras. A kamijoni prazni otišli na Fontano. Večer dolazi drugarica Nada i Martin⁷⁴ ot K.K. SKOJ-a Motovun da održe, sastanak sa Omladinci, i to su se htijeli sakrit pred manom, ali ja san jih išao potražiti i da vidim kako održavaju te saštanke. Ali pošto je bilo već kasno večer, nisu mogli skupit omladino, onda su odvodili⁷⁵ za preko sutra. Zatim smo išli spavat u Dobrovice, dugo putem se vidlo bacat rakete u zrak na Krasu od Švaba.

9. 8. Dolazim na centar u Martinci gdje radim u pisanju zatim sam dobil pismo od drugarice Antice, da ide i zapravo, da je trabala otić na Okrug Pazin. Isto mi kaže da neka dojedem par dana prije sastanka na centar za uredit i odgovorit na ta pisma. Zatim odlazim na Komando mjesta Buzet, gdje ne najdem nikoga su se povukli prema Medvejima, pošto su čuli da su fašisti kod Marinci. Zatim prolazim na Dobrovu pa na Brnkale i na Bregi gdje smo uredili sa presjednikom za prebacit isto hrano za koju sam pisal popratnicu. Jezil san se na te ljude koje neće da rađe i da slušaju. Zatim sam išal Podrebar vidit baš zato hrano i sam spaval kod Marice⁷⁶ i Milke⁷⁷ pod vedro nebu na ravnici.

10. 8. U jutro prije nego se dignemo dolazi k nama drug Petar⁷⁸ koji je pri komitetu O.K. SKOJ-a za Buzet. Radijo na Kotar Buje i kaže da se je jedva spasijo dolí da švabe pretresajo teren, zatim je odlazil na Stanicu 3 da se ide presvući. A ja i drugarice idemo u selu na kafe, nato dojde drugi kurir iz Stanice 20. Bez kape, puške, pošte i kaže da su jih najurili švabe kod Bresta na Krasu. Zatim idemo ja, Anka, Milka, Tonic opć. kurir, i ta kurir koje je dolazil od zgora, dođemo na Čela, vidimo dimit na Krasu naj privo u selo Klenošćiak i drugo selo Rašpor pa Racevas⁷⁹ pa Trstenik pa Dane, Jelovice i odveli ljude i blago po tim selima spaljenim. Zatim prolazimo na selo Bregi idemo u Brnkale gdje imamo sastanak Kotarske G. Komisijo, imamo 12 članova koji ne rade za 2 dobra druga, ne shvaćaju potrebu rada, i nisu disciplinirani. A pogotovo komisija Gospodarstva bi trebala i potreba je da najviše radi za podmirit sve svoje ustanove. Ja sam bil tako jezan na njih sveh i kritički san jih lupal nemilosrdno. Svršili smo taj sastanak u 6 sati poslje polne. Zatim drugovi idu na teren. A ja i Anka idemo još malo na sastanak opć. Komiteta K.P.H. Baš su bili na kritiki. Ja ih pazim kako si postavljaju kritiku. drugovi zeleni onda sam jim pomogal. Tada su Vandu⁸⁰ iz Bregi za 3 mj. izbacili iz Partije, za navedene greške sa kojima gubi ugled kod Masa. Zatim prolazim na Stanicu 20 sa drugaricu Bertu i Anku, tamo smo večerali, i prođemo dolje, a dugo putem još se vidlo dimit na Krasu sela koja su bila zapaljena u jutro. noć je

⁷⁴ Nije moguće utvrditi puno ime i prezime.

⁷⁵ Vjerojatno treba stajati: odgodili.

⁷⁶ Nije moguće utvrditi puno ime i prezime.

⁷⁷ Isto.

⁷⁸ Isto.

⁷⁹ Točno je: Račja Vas.

⁸⁰ Nije moguće utvrditi puno ime i prezime.

već ostajemo u šumici za spavat. I nađem jednog Mutog⁸¹ koji je radijo na njivi, idem ja k njemu pa malo razgovaramo s njim na mote, zatim me pozvao kući i kaže da će mi dati čašu vina, idem i dao mi je dvi i večeru, zatim idem spavat.

11. 8. Jutro rano se dižemo pošto je javila straža da neki ide od Prodani prema Martincima, digli smo se mi i pazimo da nebi švabe. Vidli smo da is stanice se povukavaju, zbilja smo mislil da je nešto, iden ja doli i pitan da ča je u stvari ondakažo da ništa to da su naši novo mobilisani došli na St. Zatim iden na kotar, pa pišem koliko smo hrane zakupili od 1/8 do 10. Tamo je došal Bataljon od II brigade onda smo se osjetili više siguri kada imamo vojsko blizu.

A banda je bila isto tog dana vane, tamo kod Velog Mluna, Podrebar na Pračijani i zapalili mlin na Minjeri. Poslje polne san išal is Kotara na Stanicu 20 gdje trebam se prebacit sa Kuriri na Kras. Večer u 10 sati odlazimo 42 Drugova. idemo idemo prolazimo na Minjeru gdje je još dimilo u Mlinu kojega su danu zapalili idemo zgoru na Mlun gdje smo se sreli sa Štabom I Partizanskog Odreda Učka. Idemo i dalje do za selo u šumo i tamo spavali da ne idemo preko pošto je bilo kasno za preko pruge.

12. 8. Jutro spavamo do polne, zatim i dalje do 3 sata poslje polne bilo nas je 42, od kojih 13 karabineri zarobljenih u Umago,⁸² na 3 1/2 dolazi obet iz V. Mluna jedemo 2 po 2 ili 3. Već prema tome, zatim drugarice odlaze kući a već gori na brdi zagledaju 2. ot tih karabinjeri koji su dizertirali, trčimo mi za njimi ali nije bilo moguće da jih uvatimo, zatim juš jih dizertiralo 6 hodali i tražili sve do noći ali zaulud oni su direktno išli u Garnizon u Portole⁸³ zatim idem na V. Mlun, gdje sam večeral i su mi dali 4 litra vina da si nosim doma, idem ktim drugima i storim jedno prediko tim ostalim da se moraju držat discipline i reda, inače ću pucat na vas. Idemo preko pruge, ali upravo je bilo malo sumljivo prelazit prugo. Ali ipak smo prolazili mirne duše.

13. 8. Prolazimo jutro rano kroz selo Klenošćak vidimo još je gorela Bradećićeva⁸⁴ štala, smrdilo je popaljenim, idemo dole vidimo i druge kuće i štale popaljene, stara Šuljkova⁸⁵ mi reče zašto smo se mučili do sada. To znači da ljudi još shvaćaju da smo propali kada vide da jim popale kuće jer usko gledajo samo na situaciju u Istri idem doma a doma mi pričaju da nisu niti bili u našim selo, i niti spalili ništa Podgaće ništa a niti Lanišće ništa već samo blago i ljude pobrali. A druga sela ča se tiče na Krasu su sva spaljena. Taj dan sam donesal 4 litre vina i smo jedan fini obet napravili. Baš otac govori da nije već dugo tako obedval. Tu su mi kazali da je Miro⁸⁶ suset poginul na labiščini pred malo dana. Posle polne idem na Centar O.K. rad na Planik gdje sam išao sam i stigao gori u 10 sati navečer.

14. 8. U jutro započmemo sastanak Ja, drug Tomažo, Petar, Drugarica Nada, Silva koja je došla u mjesto Antice prijašnji sekretar tog Komiteta a sada je otišla odnosno poslana na Okrug Pazin. Taj dan san se našal zadovoljan pošto sam uvjeren bil da će poč Komitet boljim putem nego do sada. Taj dan smo raspravili 2 toč. puli-

81 Mutog - nijemog.

82 Umag.

83 Oprtalj.

84 Nije moguće utvrditi ime osobe.

85 Isto.

86 Nije moguće utvrditi prezime osobe.

tičku situaciju. I organizaciju gdje smo sve duboko pretresli i rasmijestili sve sekretare Kotarskih komiteta i nekoje poslali u⁸⁷

15. 8. Nastavljamo i dalje sastanak gdje smo i u drugih točkama dnevnih reda duboku prodiskutovali, to je bilo u Šumi zad za P...⁸⁸

16. 8. Isto nastavljamo i dalje cjeli dan sa sastankom. Na večer je Iso Organiziral skup svih okružnih Organizacija gdje nas je bilo 15 drugova. I smo diskutirali u Šubašičevoj vladi dali je ona reakcionozna vlada ili nije. Nekoji smo da nije nekoji da je, te smo donesli zaključak da nije to je trajala diskusija do 12 sati večer.

17. 8. Do polne smo proučavali direktive dobijene od oblasnog K. SKOJ-a zatim »Deklaraciju partijskog okružnih savetovanja« u kojima najviše važe za upret svu snagu u gradove gdje nimamo još organizacije. Na 4. sata poslje polne odlazimo na teren. ja, Petar i Tomažo. Tomažo nam se je bil odelil, dok mi dva smo prolazili na Brgudac. Vidimo SKOJ-evke su imale sastanak pod jedno koronu izvan sela. Idemo dolje kroz Lanišće, narod gleda čubasto prema nama, dođemo u Prapoće i smo tamo večerali ja san se presvukao podatke smo imali slabe za se prebacit preko pruge, i bilo opasno, tako da nismo znali sami kuda ćemo se prebacit. Išli smo u Dane da ćemo tamo dubit kurire od Stanice 8 i zajedno šnjima se prebacit preko, tamo na Rakitovac. Došli u selo Dane koju pred nekoliko dana je bilo zapaljeno od nemci, potpuno sve uništeno u selo je izgledalo da smo u pustinju, nečuješ mačka, pasa, peteha a ni kršćenog duha. Kuriri su bili već prolazili a mi smo išli spavat u bori nad Dane.

18. 8. U jutro se dignemo i stvaramo plan kuda i kamo ćemo. zatim dolazi Vojko⁸⁹ i Dalmatinac, članovi K.K. SKOJ-a za Kras pa jih pitamo dali je daleko VPS⁹⁰ da nije išli smo na tu stanicu da pitamo kada ido kuriri preko. »Kažo da na večer, a nije bilo sigurno da prolaze te prema tome poslje polne odlazimo mi 6 odnas sami da ćemo pokušat preko kraj Nugle. Ali pošto smo u Klenošćaki, našli 85 vojnika od II brigade, koji su isto trebali ići preko, pa da ćemo sa njima lakše ostavili smo se. Ali za večero je bilo teško dobit, pa smo išli u Černehe na večero, i da će tamo prolazit ti drugovi tako da ćemo zajedno. Čekamo i čekamo, njih nema, išli su dvojica gledat dali idu, oni su dobili već drugo naređenje i nisu išli, već smo se vratili u Klenošćak k njima i tamo spavali, a u noći baš kuda smo misleli proč je bila zasjeda od Njemaca, bimo baš jim bili došli fino to je II Brigada vodila 2 sata borbu za prelaz, a usput razbila na dva kraja prugo.

19. 8. U jutro smo odlazili ja, Tomažo, Petar, idemo is Klenošćaka na Prapoće is Prapoć na Centar oblasnog K. SKOJ-a da se malo sporazumimo, što je u stvari novoga, jer vojska se je povukla sva na Kras. I predviđalo da neprijatelj skuplja snage veće u Istru. U stvari nije bilo tako hodo⁹¹ jedino to da banda drži strogu kontrolu na prugi. Zatim smo išli na V.P.S. br. 1. zad plase, tamo ti imamo više od 200 prolaznika. Večerali smo malo kuhanog zrnja od čenice. Zatim odlazimo na stanicu 23⁹² koja ...⁹³

87 Nečitko, vjerojatno: vojsku.

88 Nečitko.

89 Vojko Nikolić, rođen 1922. kod Crikvenice.

90 VPS-8 - Vodice.

91 Hudo - loše.

92 VPS-23 - Novigrad.

93 Nečitko.

podboljun, došli tamo u 1 sat po pol noći. Taj dan san točno doznao da je poginuo Petar Perov. i Ive Bažeja, na prugi, gdje su trebali preći na Vojničku kurs tamo naletjeli na zasjedu.

20. 8. U jutro se dignemo zgodna,⁹⁴ pošto je stražar upal jedan metak u palo, zatim ja Tomažo, Petar smo se uputili sami bez veza za se prebaciti preko. Idemo cjeli dan po terenu okruga pazim kako je narod svijesan više nego na našem Okrugu večer se prebacimo, a ljudi nam kažu nećete uspjeti. A mi svejno idemo kad smo došli na 50 metara od pruge ispod Novaki smo se izuli i u čarapah idemo pomalo preko i uspilo se prebaciti i hodamo do 3 sata po pol noći. Onda Petar se je udjelil. A ja i Tomažo idemo napred i smo išli spavat u Trstine kampanju.

21. 8. U 9 sati se probudimo i idemo napred da ćemo u jedno selo da si operemo nos i lice i da bi nam ča dali za pojist dođemo tamo nema nikoga u selo jer je svu spaljeno idemo dalje do Kršikle tamo odmah drugarica pristupi k nama i nas zapita »dali smo ručali« a mi »nismo«. Onda nam dade. I tu se je vidilo svijes ljudi na visini, ali ljudi zanimljivi i pitaju dali će to brzo svršit. Mi ljudima govorimo da do zime oće svršit. Idemo dalje otraga Juradi smo se razdelili sa Tomažon, ja idem preko na levo od Juradi, i san išao se ukupat va potok tamo san našal Muta iz Marčaneskog Polja idem šnjim njegovu kuću ali do kuće san se kupal u znoju, ča je bilo teplo. Tamo malo pojedem lazanj⁹⁵ pijem 2 čaše vina. Idem u Marčaneglo tamo najden druga Eda⁹⁶ iz Nugle i još jednoga i Želka⁹⁷ iz Nugle koji su bili ranjeni malo razgovaram šnjimi pa odlazim na stanicu 20. koje se nalazi na Vrhju i Bri.⁹⁸ gledam malo su imali samo jedno caradu i okolu plut bez stola bez stolice. Poštarice na tli dele pošto za podrugji stanicama. Drugovi od komande mjesta pišu u jednim hlivu. Idem dalje na Kotar Buzet Centar NOO kod Brnkali, dođem tamo robu papir spiske već spremne za va bunker, zatim potražim Ružicu koju trebam uputiti na Kot. Buje za sekr. Komit. i san ji čestital tako je bila zadovoljna. Zatim idem na Bregi tražit drugove od K. SKOJ-a koje dobim Podrebar gdje su večerali. A umoran ja, i išli zatim u šumo spavat Ja, Stanko, Radovan, Tonic, Zdravko,⁹⁹ Milka, Marica Marica žuta¹⁰⁰ i Ana¹⁰¹ Tu večer čulo strašno bombardiranje sve okolici.

22. 8. Ustali se mi idemo na kafe zatim prodiskutiramo sa drugovima od Komite-ta naj hitnije direktive za pripremu i organizirat Kotarsko savetovanje SKOJ-a zatim odlazimo na Bregi i usput nosimo gori jedno kofu kreka¹⁰² za bolesne drugove pri komandi Mesta Buzet. Na Bregi se je taj dan održ. sastanak Kotarskog AFŽ kojega sazvala drugarica Anka. Išao sam i ja malo ponjuškal i san kod drugarice Anke zaprettil da greši kod tog sastanka. Jima u tom odboru 10 najboljih žena, i drži sastanak bez da jim razjasne političku situaciju i orgacijon u stanju, da se po tome malo udara. Ja

⁹⁴ Zgoda - rano.

⁹⁵ Lazanje - vrsta tjestenine, rezanci.

⁹⁶ Nije moguće utvrditi puno ime i prezime.

⁹⁷ Isto.

⁹⁸ Borići.

⁹⁹ Nije moguće utvrditi puno ime i prezime.

¹⁰⁰ Isto.

¹⁰¹ Isto.

¹⁰² Kreka - šljiva.

nisam mogao od nervoza da stojim do svršetka na tom sast. na večer idemo ja i drug Stanko spavat, iz Bregi pod Sergobane idemo u kuću od Franeta,¹⁰³ gdje nam je dal piti vodu od smrikve izgleda kao bira.¹⁰⁴

23. 8. Is Sv. Donata idem u Klariće gdje ćemo imat sastanak Okružne prehrambene komisije, ali pošto je falilo mnogo drugova članova a i drug iz oblasne komisije. Te san do polne pisal dnevnik pošto sam bil zastal i to se je meni čudo vidlo kad ne-bim po toga pisal, pošto zamišljan kako će to biti sijajno za povijet čitat u današnjem događajima. Poslje polne smo održali sastanak sa simpatizersku grupu koju se je formiralo unutra te Komsije to smo radili sve do noći, ja sam bil tako sretan za taj dan ipak znači da će ti drugovi sada pomoć nama, i sve skupa ozbiljnije shvaćat.

24. 8. U jutro započnemo zapravo sa sastanku bilo nas je 9 drugova, gdje smo stavili dnevni red u opće ča se tiče gospodarstva, ali je bilo sasvin novo za nas, i zbilja smo videli da to je treba ozbiljno shvatil, pošla ta nova stvar to nije igra. Već dato su stvari teške pred nama, zamišljeni mi radimo i duboku pretresamo točku po točki od dnevnog reda. Taj dan su se počeli stvarat tek prvi odsieci, kao idsiek NOO za vođenje knjigovodstvo. Meni su stavili za referentu tog odsieka drugaricu Nado Salopek za meni pomoćnika. Drugaricu Ano iz Bregi i Olgu¹⁰⁵ iz Vranja za Kotarsko knjigo vstvo gdje trebamo ići Drugo Dušano¹⁰⁶ na centar O.K. da nas uputi u rad. taj dan smo čuli da je pao Pariz. A kašnje na večer došlo nekoliko njemci sa konjima u Buzet još se ne zna kamo ciljaju.

25. 8. Do 2 sata poslje polne trajao sastanak gospodarske komisije. U jutro smo dobili letci koji su bacali u noći Saveznici po Kotaru Buzet. Taj dan smo čuli da je pao Pariz i daje Rumunska sklopila mir sa SSSR. Finska vodi pregovore sa SSSR za mir. Isto san čul da su u Trstu naši partizani a za prevaru izvukli 200 njemaca i jih zarobili prikazujući jim da u Istri preti opasnost od partizana da je nužno potrebno pojačanje, i stime su jih uspieli izvlačit. Na večer smo Ja i Dušan od Oblasnog na Bregi čitali vijesti u kojima je bilo mnogo novosti, gdje kažu da su u Francijo¹⁰⁷ Saveznici zauzeli Maršiljo¹⁰⁸ i da njemački garnizoni vode i traže vezu sa saveznicima u predaji. Čerčil¹⁰⁹ je izjavijo na sastanke sa Titom da Tito nije samo veliki vojskovođa već i veliki pulitičar, i da žali što nema Rozvelta¹¹⁰ i Staljina na sastanak.

26. 8. Spavali smo u šumi ujutro idemo na Bregi gdje smo se trebali sastat sa drugovima od K.K. SKOJ-a za Buzet, i smo zato trebali bit već u jutro svi tamo, ali još uvijek ne shvaćaju odgovornost drugovi i drugarice od Komiteta tek su došli kašnjenje te smo onda počeli da radimo. Taj dan su preko Istre letili saveznički avijoni pravcem na gorski kotar, na večer smo išli na Sovinjak i radili svu noć ja Tomažo Marica Radovan, pisali izvestaje za sutra.

27. 8. U Sovinjako započime Savetovanje SKOJ-a za Buzet. Radovan otvara savetovanja. Marica pročitla organizacioni Referat zatim su skojevke postavljale, ta

103 Franjo Vivoda iz Srgobana.

104 Bira - pivo.

105 Nije moguće utvrditi prezime.

106 Dušan Cvetić, član Oblasnog komiteta SKOJ-a za Istru.

107 Francija - Francuska.

108 Maršilja - Marseilles.

109 Winston Churchill.

110 Franklin Roosevelt.

pitanja se nisu odnosila na organizacioni Referat. Već sve nesano. Na 6 sati poslje polne straža je javila da su njemci. Onda sve je to skočilo neki na prozor neki na vrata sa (sekun) nije bilo više nikoga u školi. Te tako su nas razbili nismo mogli završit već smo odlučili za drugo nedelju.

28. 8. U jutro rano počeli odnosno prošli Saveznički avijoni pravca Gorski kotar gdje nese hrana, robu, oružje itd. partizanski su avijoni taj dan po prvi put bombardirali vlak na rakitovci, bacali su upaljive bombe te su ostale na njemu mnoge žrtve i izgorijo čitav vlak osim jednog vagona. Čuje se Njemačka jima ogromne gubitke. Te prema tome kod Naroda je moral bijo u ustao na takvu visinu. pošti vidi da mi mu nismo lagali.

29. 8. Se nisam se mogao vidit na Bregi već san išao na Kotar u Brnkale gdje sam uzeo podatke u (Zajmu) poslje polne dolaze vijesti od 27/28 gdje piše da se nalazi na Dunovu prešla preko Rumunske. I ona se bori snama. Divno je bilo čitat i to je omladini i narodu dizalo moral, te više toga na sve setkore saveznici napreduje. kašnje idem na V.P.S. 20 na Vrh u Boriči tamo najdem gdje čitaju upravo te vijesti. Kuriri su dobili tako visok moral, ise spogovaraju to će brzo svršit svi veseli.

30. 8. U jutro dolazin na Kotar gdje smo trebali održat Opć. sastanak čekanja tamo da će doći drugarice, ali jih nije bilo, međutim sam pisal dnevnik, zatim čitan vijesti koje su nešto novoga i čudo je to kako se to razvija na brzino i dolazi pobjeda za pobjedom. Ljudi se dive da je čudo jedno. U polne idem na Bregi na sastanak opć. Komiteta gdje smo pripremali za proslavu godišnjice, zatim proučavali. (Karakter i Uloga SKOJ-a) gdje su drugarice u tom pitanju zelene i nepoznaju ništa, zatim počele da malo dalje gledaju, nego prije.

31. 8. Započeli sastanak sa K.K. SKOJ-a Buzet taj san se dan vical nervi su me bili uvatili, pošto se sam sastanak odugovlačil promjena sekretara Radovana, zauzima mjesto drugarica Marica te nisu rukovodili ni jedan ni drugi. Više toga su bile 2 drugarice pri komitet primene a Marija žuta u komitet, i tako je sve to bilo labavo. Ali ipak se je počelo ozbiljno počelo radit i na samom sast. se je duboko pretreslo svako točko dnevnog reda išli su terenci oni stariji u službi čija iz Buzeta.

1. 9. I dalje sa sastankom opet odmah u jutro me primo nervi zbog toga jer san vidil nered u samom sastanku. Jedva san čekao da svršit, i da dolazi točka kritika za pojedincu iznes sve njihove greške u radu svršili smo na 5 sati onda ja san išao se obrit dok drugovi su išli na sastanak sa Stefanom¹¹¹ koji je došao van na Jurcaniji. Zatim drugovi Stanko, Marice, Radovan, Zdravko i dalje šnjime rade, a ja i Silva smo išli u paladine na Komando područja. Tamo našli Oskoro dogovorili sa drugom komandantom, i obećav mi kožu za cipele. Zatim smo išli na Centar K.K. SKOJ i Part. u Luskiće, ali smo se bili izgubili malo. Tamo smo spavali.

2. 9. U jutro smo napisali karateristike za druga Vinka sekretar K.K. SKOJ za Motovun, i član Ivan.¹¹² Zatim smo ja i Silva na Kotar Buzet tj. u Sergobane gdje smo trebali pripremat za Savetovanje SKOJ-a od Kotara Buzet. I smo trebali nač već drugarica Marica i Radovan. Ali nisu već smo jih morali tražit drugovi se shvaćaju dužnost, došli su tek poslje polne, onda smo započeli ja sa Maricon čitat (Kako rukovodi SKOJ sa USAOH-om) i drugo. Na večer su već došle drugarice, i smo ja i Marica išli na Bregi tražit plahte za jih pokrit. Zatim pred štalom sa rastegnil slamo i

¹¹¹ Vilim Štefan, sekretar Oblasnog komiteta SKOJ-a za Istru.

¹¹² Nije moguće utvrditi prezime.

napravil postelju, a mi Ja i Silva i Marica i Radovan, Stanko smo radili do pola noći zatim smo išli spavat. Tako san fino spaval na onoj slami jer je bila izmlačena prvi dan. A Sergobani su se bunili da jin spimo u selu, jer da ćemo nastradat mi i oni.

3. 9. U jutro smo započeli savetovanje SKOJ-a za Kotar Buzet ali je bilo malo omladink pošto iz Opć Roč, na Sovinskom polju se to držalo formalin nam nebi dali kuće posto so imali strah neprijatelja da upadu, pa su nam dali jednu štolo ali je bila pristojna, i smo nutra radili, crtali smo omladinkama kako zadužit SKOJ jedinicu i po kojih granama i sve podrobno jim razjasnili. Svršili smo smo na 8 sti navečer sa pijesmom. Kašnje smo tražili svijetlo da bimo malo učili navečer, ali je nije bilo moguće dobiti. Već smo išli u Sergobane. Ja, Iso, Silva, Marica, Radovan, Zora,¹¹³ Zdravko i smo učili (U masovnom partijskom Radu) ali nam se je to svidjelo. Tu nam je Frane rekao da je čul da je Crvena Armija zarobila 185 hiljada njemačkih vojnika. A u Francuskoj da se nalaze Saveznici 30 kilometara do Njemačke granice i da je Njemačka raspuštena i prisiljena na bjeg. Taj dan se pilo već novog vina, i pušilo domaćeg tabaka.

4. 9. U jutro se ustanemo prije svega smo se nasmijali drugu Isu kako je bil tvrd: zatim smo išli u jednu kuću raskomadali jedno pinku i smo pojeli, više toga nam je dala drugarica jednu kofu smokava. zatim smo išli na Bregi za stvorit plan za proslavo godišnjice i paljenje kresova. Poslje polne san išao na V.P.S 20 u Medveje za poč navečer sa kuriri na Stanicu 17¹¹⁴ međutim smo ja i Radovan održali sastanak jedinici od St. 20. Moje mišljenje je bilo da ti drugovi bi došli dobri samo dobro radit šnjima, i stime veza je išla ča i ja san ostav, i dolazil opć. na Bregi, gdje sam čul da švabe iz Krasa voze u Buzet hranu. Zatim smo išli spavat nad Buzet na travo u šumo i pod vedrin nebon. Čul sam da su se njemci povukli iz Krasa. Ali ništa se nije znalo konkretno.

5. 9. U jutro se dignemo bilo nam je i malo zima pošto je pala rosa noći, zatim gledamo na dalekozor u Buzet i si govorimo da ćemo za malo vremena u nutra, a isto tao da za proslavo Godišnjice da ćemo gledat da se postavi na Turan jedna Hrvatska zastava. Zatim idemo na Bregi Ja, Marica, Silva, Zdravko, Stanko, išli smo u sobu od Kristijana iz grada koja je bila pristojna za jedan centar tamo pišemo do 2 sata poslje polne onda išli smo na obed. Bili su na Bregi 2 iz Buzeta za vezu koji su razgovarali sa Stankom. Ja i Marica išli smo na veli Mlun. Kada smo došli na Vrh se ostavimo gledamo zdolom. Dolazi 16 fašisti sa biciklom idu prema Buzetu, tada mi je srce plakalo da zašto nemam jedan mitraljez kako bin jih bil fino kosil. Idemo u selo Mlun na sastanak Opć. K. SKOJ-a gdje se stvara plan za paljenje kresova i pisanje parola. Svršili smo na 8 sati. Tami mi kaže jedan drug da je čul da su 3 Armade Ruske došle u Jugoslavijo da se čulo preko radija Buzet. zatim idem sa drugarico Šantino u Škuljari tamo večeran, pa smo malo govorili u svijetskoj šituaciji pa idemo spavat sa jednim drugom van iz sela, va šumo pod vedro nebo.

6. 9. U jutro se dignemo sva je bila roba vlažna od rose idemo u selo usput jedemo malo smokava i grozja. Kod njegove kuće se operemo, pa pijem mleko a zatim se uputim zgoru na Šaleš za poč na Stanicu 17. U šumi san napravil mali rastrelament lično. Idem na Hrip, pitam da li znajo u kojim je selu Stanica. I se stanem na jednog starijeg druga koji mi priča da se je u Rusiji boril pod V. Staljina i se zabavimo jedan dulji čas. Zatim me pozove na obet. Pa odlazim u Klune iden u Kovačiju i pitam od-

¹¹³ Isto.

¹¹⁴ VPS-17 - Oprtalj.

nosno nađem unutra Gospara malo se pogovorimo, pa idemo na obed na Stanicu. Kašniji odlazimo na Centar K.N.O.O. da bim uzet podatke zajma. dođemo među njima nikako se nisan snašal pošto govore talijanski. Tamo večeramo. A prije toga je došao gori Tonic član K.K. SKOJ-a. I zajedno šnjim odlazimo opet u Klune na Stanicu za spavat pod stražom, i smo spavali u štali pošto je bila kiša. Te dane je vanjska situacija vrlo povoljna, ali lokalna odnosno na K. Buje i Umago, je grda i slaba. Pošto se banda kreće po selima i špijonaža od strane domaćih je aktivna.

7. 9. 1944. U jutro idemo kuću od sekretarice SKOJ jedinice selo Kluni da održimo sastanak sa Toničen¹¹⁵ čl. K.K. SKOJ-a Buje. Ta drugarica zove jedno pa drugo i to se je vuklo do 11 sati. Zatim idemo u jedno kuću dojdju tamo bez olovaka, bez bloka nikako spremne i san opazil da dosada se nije šnjime radilo planski, zato neznaju ča znači sama riječ SKOJ, a niti je discipline kod njih. Taj sastanak trajao je do 1 sat poslje polne. Išli smo na obed. Zatim produžimo is¹¹⁶ na Sterno. U Sterni smo dobili svaki kutijo cegareta i 2 cigara. Isto ljudi nam kažu i pričaju da su jučer saveznici bombardirali Tore,¹¹⁷ Poreč i fondali¹¹⁸ 8 njemačka broda. Zatim da su išli njemci iz Trbana,¹¹⁹ Buje, Brtonigla i su mobilizirali seljake i sa kolima koji ju moraju vozit ča robu, i su si morali uzet sobom prehranu za četiri dan isto is Pule jih je prolazilo dosta po veli cesti, prema Trstu svi. Dan prija nego su išli ča iz Buj su bili pobrali sve radijo aparate ljudima, i nisu pustili nutra u mjesto nikoga. Drugi dan kad su išli smo jih ljudima povratili. Zatim smo išli u Boškare odnosno prija smo se bili zaostavili u jednim malin selu. tamo nam daju jist, tako beli kruh da ga nisan još vidil, sve mi se je vidlo dobro ali samo zato se nisan snašao pošto govore svi talijanski. Večer idemo spavat na štalo ali mi se vidlo malo siguro, pa pitan ljude da li dolaze simo, pa mi kažo da nisu bili od prvoga rastrelamenta, onda san se osjetil sigurniji.

8. 9. 1944. Išli sa drugon Toničen na Sv. Lovreč gdje smo trebali naći drugove za stvorit plan za večernju akciju. Ali tamo jih nije bilo. Vidimo na 11 sati saveznički avijoni letela sve uz obalo mora, nisko. U polne smo išli u drugo selo. Tamo jih nađemo. Ali Petra nije bilo kojega san ja trebao. Čuli smo da su oni Njemci koji idu, se ostavili kod Sičiole, i imaju sobom 100 tina vozovi i civili šnjima koje su prisilno uzeli da jin voze ratno spremno, te pošlje polne su opet saveznički avijoni leteli i jih tražili jih, navečer se vidili palil kresove pucnjave, pisanje parole. Jovanin¹²⁰ je pucao u Bujama fašisti nisu niti se javili.

9. 9. Na Sv. Lovreču san čekal drugove dok su došli ki su hodali na akciju prema Bujama sve poglavnoj cesti. Kad su došli smo napravili rasporeda terena drugovi su išli na teren ja san otisal za na Kotar Buzet. Stigao sam do Kotarskog centra N.OO Buje tamo san spavao. Taj dan su saveznički avijoni nisko letjili, i u Izoli potopili 2 broda. Čulo se da su i brod Reks potopili, i stalno tuču kostu¹²¹ od mora i neprijateljske trupe mitraljivaju koje su spremne za otić iz Istre.

115 Antun Banković.

116 Is - ići.

117 Tar.

118 Fondati - potopiti.

119 Triban.

120 Nije moguće utvrditi puno ime i prezime.

121 Košta - obala.

10. 9. 1944. Do polne san u centru uzeo podatke Narodnog (Zajma) kašnje san išao u Klune, od Kluni se je lepo videlo dimit na Trst, kojega su bombardirali ujutro Saveznici. Kašnje idem preko Žonti na Veli Mlun gdje su bili fašisti do polne i sve pretresli jim ali nisu ukrali ništa večer idem do Podrebar i tamo spavao sa drugaricu Stanko, Anku, Milko i Elviru¹²² u šumi, došli njemci u Narodni dom postavil ospital.¹²³

11. 9. Idem na Bregi i mislim da ću na Centar, i stao san se sa drugovima K.K. SKOJ, mi kažu da imaju sastanak, onda se ostavin sa njima, i smo išli na Cela pod čer 1 proučavali direktive is centralnog komiteta (Svim organizacijama) do večere. Na večer san išao na centar K.NO.O Buzet i tamo spavao pod lupu.

12. 9. U jutro san uredijo za drugon Pernićem za zajam primljen od kraja pa do sada zatim da će drug Raspor i mi kaže da neka idem na centar Okružnog gospodarstva da su mi poslali tamo 205.000 privremenih potvrda zajma narodnog oslobođenja. Zatim mi kaže da su njihov sastanku zaključili da uđen u O.NO.O. Onda san se našao tako zadovoljan. zatim iden preko Mluna, Zonti pod Hrib i tamo jih našen u jedni maleni kućici gdje jin je odnosno nan je služila za spavat nutra i ufičijo.¹²⁴

13. 9. Smo sa drugom Dušan radili čitav dan po zajmo u rasprčavanju po Kotarevima, i isto slali 22.000 novaca na oblasmi kojega san donesao iz K. Buzet. Zatim pišen na isti Kotar da nam pošalju jednu mašinu, inače nije bilo moguće raditi. Otpremimo kurira poslje polne, na večer je donesao tu mašino. (za pušil nije).

POPIS SKRAĆENICA

- AFŽ - Antifašistička fronta žena
- K.K. SKOJ-a - Kotarski komiete SKOJ-a
- K.N.O.O. - Kotarski narodnooslobodilački odbor
- KPH - Komunistička partija Hrvatske
- K. SKOJ-a - Komitet SKOJ-a
- K. USAOH-a - Komitet USAOH-a
- NOO - Narodnooslobodilački odbor
- N.O.V. - Narodnooslobodilačka vojska
- O.K. - Okružni komitet
- O.K. K.P.H. - Okružni komitet KPH
- O.K. SKOJ-a - Okružni komitet SKOJ-a
- O NOO - Okružni narodnooslobodilački odbor
- SKOJ - Savez komunističke omladine Jugoslavije
- USAOH - Ujedinjeni savez antifašističke omladine Hrvatske
- V.P.S. - Vojnopolozadinska stanica

¹²² Nije moguće utvrditi prezime.

¹²³ Ospital - bolnica.

¹²⁴ Ufičijo - ured.

SUMMARY

THE WAR DIARY OF MARIJAN GRBAC, A SKOJ-MEMBER OF BUZET

Božo Jakovljević

It was already on January 2, 1944, after the 1st District Conference of SKOJ (Yugoslav Communist Youth Union) for Istria held in Račice on December 29, 1943, that the Istrian SKOJ leadership could inform the SKOJ Committee of Croatia about as many as three district SKOJ committees set up in Istria: those for the areas of Buzet, Pula and Pazin. The Buzet SKOJ Committee had five members, including Marijan Grbac, the author of the »Log-book«, in fact a war diary being now published.

Marijan Grbac was born on October 18, 1919, in Prapoče, a village within the Buzet district area. In September 1943 he joined the 2nd Partisan Brigade of Istria after being demobilized from the Italian army.

Following the enemy's offensive in early October of the same year, he went to Kras to join the 4th Partisan Company of Istria formed on November 1, 1943 in Brgudac. After 10-day courses as an activist, he was sent to the Buzet district to help organize the work of SKOJ.

He took part in organizing the mentioned 1st District Conference of SKOJ in Račice and became a member of the Buzet SKOJ Committee set up on the occasion.

Due to its insufficient activity the Committee was changed in July 1944 and of its earlier members only Marijan Grbac remained.

As member of the Committee he was writing a »log-book«, which covers the period from late December 1943 to September 13, 1944, and describes various meetings, political courses, rallies and other events.

RIASSUNTO

IL DIARIO DI GUERRA DI MARIJAN GRBAC, MEMBRO DEL COMITATO CIRCONDARIALE DELLA GIOVENTÙ COMUNISTA DEL CIRCONDARIO DI PINGUENTE

Božo Jakovljević

In base alle conclusioni della Prima Conferenza Regionale dello SKOJ (Unione della Gioventù Comunista) per l'Istria, tenutasi a Račice il 29 dicembre 1943, già il 2 gennaio 1944 il Fiduciariato del Comitato Territoriale dello SKOJ per l'Istria informava il Comitato della Gioventù Comunista per la Croazia che nell'area istriana erano stati costituiti tre comitati circondariali dello SKOJ: a Pinguente, Pola e Pisino. Il Comitato circondariale dello SKOJ di Pinguente contava cinque membri di cui uno era Marijan Grbac, autore del »Verbale quotidiano«, ossia del diario di guerra, che pubblichiamo.

Marijan Grbac è nato il 18 ottobre 1919 nel villaggio di Prapoče, comune di Pinguente. Nel settembre 1943 torna a casa dall'esercito italiano e diventa combattente della II Brigata partigiana istriana.

Dopo l'offensiva nemica, all'inizio di ottobre dello stesso anno, si trasferisce sul Carso. Diventa combattente della IV Compagnia (Carsica) partigiana istriana, costituitasi a Brgudac il 1° novembre 1943. Dopo un corso della durata di dieci giorni viene inviato a Pingente, ad organizzare l'attività dello SKOJ di quel distretto.

Prende parte ai preparativi della I Conferenza regionale della Gioventù Comunista a Račice e, dopo la costituzione del Comitato circondariale di Pingente ne diviene membro.

Nel mese di luglio del 1944, avvengono dei cambiamenti nel Comitato circondariale dello SKOJ, a causa della sua inattività. Accanto ai cinque membri neoeletti, entra a far parte anche di questo Comitato, Marijan Grbac, unico della precedente dirigenza.

Quale membro del Comitato circondariale dello SKOJ di Pingente scrive e conserva molti appunti in alcuni notes e quaderni. In uno di questi notes, formato 19x11 cm. scrive in 48 pagine il «Verbale quotidiano» dalla fine di dicembre 1943 al 13 settembre 1944. Gli appunti riguardano le sue presenze alle riunioni, ai corsi e ad altri convegni, di cui annota la durata ed il contenuto.